

Der er således på dette punkt ingen mulighed for løbende opfyldelse af forpligtelsen over for Fællesskaberne, såfremt den på noget tidspunkt skulle blive aktuel. Dette ville forudsætte et abstrakt opfyldesskridt i form af et tillæg til eller en ændring af grundloven.

Stillingen er principielt den samme i de nuværende medlemsstater og blandt ansøgerlandene i hvert fald Norge.¹²⁰ I ingen af de nuværende medlemsstater er der sikret fællesskabernes retssystem forrang forud for den nationale forfatning,¹²¹ og i den norske grundlovs § 93, der i det væsentligste svarer til den danske grundlovs § 20, bestemmes udtrykkeligt, at der ikke kan overlades mellemfolkelige myndigheder nogen beføjelse til at forandre grundloven.

Der kan ikke af fællesskabsdomstolens afgørelser udledes noget krav om, at fællesskabsrettens anvendelse i strid med de nationale grundlove skal sikres gennem bestemmelser i medlemsstaternes grundlove.¹²² Bemærkningen om fællesskabsrettens autoritet i dommer Pescatores redegørelse foran under b må formentlig tværtimod forstås således, at Domstolen ikke anser det for realistisk at forvente anvendelse i en medlemsstat af en fællesskabsregel, der strider mod en bestemmelse i statens forfatning.

Det afhænger derfor alene af dansk ret, om der i forbindelse med en tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber bør søges gennemført en grundlovsbestemmelse, der sikrer eller i hvert fald åbner mulighed for anvendelse i Danmark af en fællesskabsregel, som strider mod en materiel bestemmelse i grundloven. Som det fremgår af afsnit I, punkt 4, vil den danske regering i hvert fald kunne have pligt til at fremsætte forslag til en sådan grundlovsbestemmelse, hvis der er tale om en mere nærliggende risiko for en konflikt mellem fællesskabsretten og grundlovens materielle bestemmelser.

Der findes hverken i traktaterne eller i de hidtil vedtagne retsakter bestemmelser, der kan antages at stride mod nogen bestemmelse i den danske grundlov.¹²³

På de områder, hvor Fællesskabernes institutioner ifølge traktaterne har adgang til at fastsætte bindende bestemmelser, synes det vanskeligt at tænke sig, at der kan blive tale om at vedtage bestemmelser, der berører danske borgeres grundlovssikrede rettigheder. Si-

tuationen kan snarere tænkes at opstå i forhold til forfatninger, der som den tyske forbundsforfatning ud over de sædvanlige frihedsrettigheder også indeholder bestemmelser, der vedrører borgernes ret til fri økonomisk udfoldelse.¹²⁴

Skulle der alligevel blive forelagt Rådet forslag til fællesskabsregler, der måtte antages at være i strid med den danske grundlov, vil den danske minister som nævnt foran have pligt til at modsætte sig vedtagelsen. Selv på de områder, hvor traktaten giver adgang til flertalsafgørelser, vil dette, efter den praksis, der har været fulgt siden Luxembourg-forliget, betyde, at forslaget ikke vedtages. Det må i øvrigt anses for givet, at det danske rådsmedlem ikke ville stå alene i en sådan situation. De rettigheder, som den danske grundlov sikrer borgerne, er ikke specielle for Danmark, men er udsprunget af en fælles europæisk forfatningstradition.

Det er utænkeligt, at Kommissionen inden for de områder, hvor den har en selvstændig beføjelse til at udstede umiddelbart anvendelige retsakter, ville fastsætte regler eller træffe afgørelser, der antoges at stride mod den danske grundlov.

Skulle der til trods herfor blive gennemført en fællesskabsregel, der måtte anses for at være i strid med den danske grundlov, måtte reglen forventes at blive erklæret for ugyldig af Fællesskabernes domstol. Som nævnt er de danske grundlovssikrede rettigheder udsprunget netop af de fælles europæiske forfatningstraditioner, som efter Domstolens afgørelser anses for en del af fællesskabsretten. Såfremt en dansk grundlovsbestemmelse på noget tidspunkt måtte vise sig at yde en beskyttelse, der går videre end tilsvarende bestemmelser i de øvrige grundlove, ville Domstolen som anført i dommer Pescatores redegørelse foran »blive tvunget til . . . at lægge den højeste beskyttelsesstandard til grund«.

Det må herefter i realiteten anses for udelukket, at der kan opstå en konflikt mellem en fællesskabsregel og en materiel bestemmelse i den danske grundlov, uden at denne konflikt allerede af Fællesskabernes egne institutioner løses til fordel for den danske grundlovsbestemmelse.

4. Forpligtelsernes uopsigelighed